

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Omvälvningar i resande

Östman, Ann-Catrin

Published in:
Hufvudstadsbladet

Published: 01/01/2019

Document Version
Accepted author manuscript

Document License
Publisher rights policy

[Link to publication](#)

Please cite the original version:

Östman, A.-C. (2019). Omvälvningar i resande. *Hufvudstadsbladet*, (5.10.2019), –. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202201147473>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Omvälvningar i resande

Denna höst ges klimatfrågan berättigat utrymme i olika slag av medier och eftersom jag för tillfället befinner mig i USA plågas jag av klimatskamsenhet. Hur många gånger har jag flugit över Atlanten?

Min mormors far, en bonde född på 1860-talet, lär ha rest till Nordamerika fem gånger och också jag har besökt kontinenten ett flertal gånger. Under ett par veckor har jag privilegiet att tillsammans med en kollega vistas vid amerikanska universitet och vi möter forskare som intresserar sig för mobilitet och migration. Detta och de aktuella klimatstrejkerna får mig att fundera över de snabba förändringarna i förutsättningarna för vårt resande.

För mig är en flygresa över Atlanten inte längre någon stor sak. Min mormor Helga var lite äldre än jag är nu när hon på 1960-talet besökte sin dotter i Sydafrika. Tillsammans med reskamraten Elvira avverkade mormor, en småbrukarhustru, en del av resan söderut på båt, men hon flög tillbaka hem till Finland. Eftersom den österbottniska lokaltidningen publicerade en notis om kvinnornas flygresa, måste denna ha setts som ovanlig även i bygder präglade av migration.

Mormors far Karl reste med båt till Amerika och den första resan torde han ha gjort på 1880-talet. I migranternas minneskildringar som berör denna tid omtalas båtar trångt lastade med resenärer och överfarter som medförde obehagliga – kanske till och med förnedrande – erfarenheter. I hemlandets tidningar beskrevs utvandring vanligen på ett negativt sätt, men skambeläggningen var annorlunda än dagens. Utvandring sågs som skadlig för fosterlandet och det ansågs som själviskt av de unga och kapabla att lämna den "svenska jorden". Också en annan bild cirkulerade: emigranterna kunde framställas som odugliga och lata lycksökare, lätta offer för bondfångare.

I likhet med sin dotter gjorde Karl en resa som gav upphov till notiser. När han tillsammans med en vän i början av 1900-talet reste till sibiriska Omsk för att införskaffa en större lantegendom uppmärksammades det av tidningar i olika delar av landet. Av affären blev inget och männen återvände även denna gång till hembyn, men det här är en påminnelse om att också Ryssland har varit ett vanligt resmål för finländare.

Under min vistelse i USA drabbas jag, som på kort tid kan ta mig hem, av hemlängtan och oro för närstående hemma. Hur kändes det för de emigranter som saknade möjlighet att ta sig hem? År 1975 återkom Viktor, en av mormors bröder, till sitt hemland för första gången. Han reste till Nordamerika år 1911 och då han som gammal man besökte sin hemby hade han inte träffat sina systrar på 64 år.

Min mormor hade fem bröder och alla flyttade till andra världsdelar. När tre av dessa hade lämnat hemlandet för transoceanare resor skulle föräldrarna inte komma att återse dem. Hur kändes det för dessa migranternas mamma, Anna? Det berättas att Anna brukade smyga upp på vinden för känna på och dofta på de kläder som sönerna hade lämnat kvar.

Idag står vi återigen för en förändring av resandet, men hur ska denna omvälvning genomföras utan att de klasskrankor som fortsättningsvis omgärdar resandet blir ännu högre?